

Наконечна Н. В.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету внутрішніх справ
м. Львів, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-323-4-33>

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Сьогодення характеризується наявністю значних дестабілізуючих чинників глобального та регіонального характеру, які зумовлюють виникнення кризових явищ в економіці, політиці та суспільстві, внаслідок чого інтенсифікується розвиток тіньової економічної діяльності, посилюються ризики поширення корупції, активізується економічна злочинність, що призводить до накопичення значних обсягів нелегальних капіталів, які потребують узаконення та залучення в офіційний сектор економіки.

Дієвим інструментом перетворення злочинно одержаних коштів та активів являється легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, яка набуває особливої популярності та, як економічне негативне явище, стрімко розвивається в сучасних умовах нестабільності та невизначеності. Зростаючі тенденції поширення злочинної діяльності у сфері легалізації тіньових капіталів обумовлює необхідність пошуку ефективних методів, засобів та інструментів її запобігання та протидії, що стає можливим завдяки формуванню ефективної системи фінансового моніторингу.

Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [1] дозволяє чітко регламентувати основні поняття, що стосуються визначення фінансового моніторингу:

- 1) фінансовий моніторинг;
- 2) державний фінансовий моніторинг;
- 3) первинний фінансовий моніторинг.

Фінансовий моніторинг вважається одним із ключових елементів національної системи протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму, основні засади якого реалізуються на державному та первинному рівнях, які істотно відрізняються між собою особливостями правового регулювання, функціями, суб'єктами та об'єктами наглядової діяльності.

Дослідження, особливості та проблеми формування моделі фінансового моніторингу в Україні, знаходять своє відображення у працях багатьох вчених.

Так, Гаєвський І. [2] стверджує, що саме термін «фінансовий моніторинг» закладений в основі Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [1], а також відображає всі права й обов'язки учасників національної системи фінансового моніторингу.

Натомість, автори Рекуненко І., Кобець Ж. та Швидько І. [3] переконують, що в умовах сьогодення істотно актуалізувалася проблема формування цілісної системи фінансового моніторингу, значення якого все більше посилюється під впливом викликів і небезпеки, ризиків і загроз та інтенсифікації дестабілізуючих чинників.

Відповідно до трактувань зазначених науковців, а особливо в умовах війни в Україні, фінансовий моніторинг є не лише міжнародним стандартом, а поступово трансформується в передумову ефективного подальшого соціально-економічного розвитку країни.

Необхідність постійного удосконалення моделі фінансового моніторингу на національному рівні та пошук нових методів й способів досягнення бажаних результатів щодо боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, дозволяють отримати певні досягнення у даному керунку, адже ефективність діяльності національного підрозділу фінансової розвідки – Державної служби фінансового моніторингу України підтверджена міжнародними антилегалізаційними інституціями, а вітчизняне законодавство у даній сфері імплементовано до міжнародних стандартів, норм та вимог.

Проте, проблемними залишаються аспекти реалізації державної антилегалізаційної політики, формування дієвих заходів протидії даному деструктивному явищу та їх постійна модернізація у відповідності до викликів сучасності, особливо в умовах війни. Адже, існуючі тенденції соціально-економічного розвитку країни та посилення негативного впливу факторів воєнного характеру підтверджують

наявність низки деструктивних змін в економіці, політиці та суспільстві, що проявляються у зниженні рівня життя населення, їх соціальній незахищеності, а також у неспроможності протидіяти ризикам і загрозам, що виникають та загострюють свою дестабілізуючу дію.

Перед системою фінансового моніторингу України для успішного досягнення поставлених цілей виявляється є забезпечення стабільного, прозорого та ефективного функціонування усіх суб'єктів фінансового моніторингу та якісного виконання ними обов'язків й повноважень. Тому, вагомого значення набуває окреслення основних заходів, спрямованих на забезпечення підвищення параметрів якості діяльності суб'єктів фінансового моніторингу на державному рівні, основні з яких:

1) приведення внутрішніх нормативно-правових актів у відповідність до норм Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»;

2) удосконалення механізму реалізації наглядової діяльності та забезпечення обов'язковості застосування ризик-орієнтованого підходу в процесі здійснення перевірок суб'єктів первинного фінансового моніторингу;

3) забезпечення якості підготовки аналітичних матеріалів щодо огляду судової практики розгляду справ, пов'язаних із легалізацією (відмиванням) злочинно одержаних доходів;

4) запровадження та забезпечення ефективного функціонування електронного кабінету системи фінансового моніторингу тощо [4].

Таким чином, основним засобом протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом є фінансовий моніторинг, який являється ефективним інструментом протидії злочинним діянням, що містять ознаки легалізації (відмивання) коштів й фінансових ресурсів, котрі одержані у протиправний спосіб. Сама ж реалізація основних організаційно-правових засад та принципів фінансового моніторингу здійснюється на державному та первинному рівнях через залучення до процесу його реалізації спеціально уповноважених суб'єктів. На державному рівні координаційну діяльність у сфері проведення фінансового моніторингу здійснює підрозділ фінансової розвідки, функції якого в Україні виконує Державна служба фінансового моніторингу України.

Література:

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>

2. Гаєвський І. М. Національна система фінансового моніторингу: сутність, роль та принципи. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2016. Вип. 1. С. 45–57. URL: http://jes.nuoua.od.ua/archive/1_2016/6.pdf

3. Рекуненко І. І., Кобець Ж. О., Швидько І. О. Особливості формування та застосування системи фінансового моніторингу в Україні. *Вісник СумДУ*. 2020. № 1. С. 104–117. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/78696>

4. Про затвердження Програми стратегічного розвитку Державної служби фінансового моніторингу України на період до 2024 року: Наказ МФУ від 17.01.2022 № 16. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/strategy/16.pdf>